

Nicolae BREBAN

Trecerea printr-un infern criptizat

Cartea *Grădinile ascunse* (2006; „Editura Paralela 45”) este o adevărată surpriză. Sunt uimit că Andru a îndrăznit să o înceapă a scrie sub Ceaușescu, pentru că-i o carte care putea să-i aducă mari dificultăți.

Este o plimbare printr-un fel de labirint, este o trecere prin infern. E rătăcirea prin infern a acestui erou, Ambrozie. Când are loc? Singura datare mai clară: în timpul cât se distruge o Capitală și o Universitate.

Este o parabolă, un șir infinit de parabole scânteietoare.

Pot vorbi cu ușurință despre cartea asta, pentru că e ceva ce nu am scris niciodată și nici n-am să scriu. E la opusul meu de a scrie literatură.

Sunt elemente aici din noua literatură fantastică, de la Swift, până la Kafka – această răsturnare a lumii pe dos.

Ambrozie se perindă, trece prin diverse medii, universitare, muncitorești, țărănești – și de fiecare dată avem de a face cu un șir de paradoxuri formidabile.

Toate marile „idei” – între ghilimele – și lozinci ale comunismului sunt întoarse pe dos și luate în deriziune, cu scânteietoare inteligență și spirit.

Știindu-i prozele dinainte, n-aș fi crezut niciodată că el ar scrie astfel.

Este splendidă cartea.

Te amuză mereu artificiiul de franțuz, te amuză mereu noutatea situațiilor și a paradoxurilor. Este scânteietoare, devine chiar șocantă. N-o poți citi la rând. Îți vine să faci însemnări. Mi-a venit să fac însemnări, am început să scot câteva paradoxuri – m-am oprit, pentru că sunt foarte multe și foarte interesante.

E o formă de a ucide un sistem prin ironie.

Francezii zic: *Il n'y a que le ridicule qui tue.*

Doar ironia ucide! zice francezul.

Și într-adevăr, această carte, autorul ucide, la temeliile sale, toată așa-zisa ideologie comunist-ceaușistă.

Vasile Andru este în același timp și un călător pe mapamond.

Este un european, mai mult decât un european, este un mondializant. E un fiu al lumii contemporane.

E un călător peripatetic – nu?

A ajuns și până la capătul pământului.

În India este ca acasă. Are și un masterat în India. Mă gândesc și la Eliade, și la Mihai Tican Rumano. Românul care îndrăznește ferm, păstorul român care îndrăznește să plece în lume.

Această deschidere a lui Andru l-a făcut să se „închidă” în ortodoxie, – ca să fac un silogism noician: deschiderea care te închide...

Aici s-a închis în ceea ce se numește isihasm. Conduce Centrul de isihasm în București – l-am rugat să mă invite și pe mine o dată – mă interesează și ca fiu de preot și ca scriitor.

Vasile Andru e isihast. Înțeleg isihasmul ca o revenire la origini și la o curată credință ortodoxă, eliberată, poate din toate scoriile administrative și istorice și influențele provinciale, locale, în care și noi românii, se pare, am avut un merit și e formidabilă această deschidere a lui Vasile Andru, ideatică, această dublă ipostază a lui Vasile Andru – de scriitor excelent, cum o spunea Mincu, dar și de om interesat – ca și alți câțiva scriitori români, puțini, puțini, din păcate, – de spiritualitatea românească.

Mă apropie de el – am avut o mică discuție acum câteva zile – mă apropie de el și dorința mea de a face, în ultima parte a tetralogiei *Ziua și Noaptea*, un personaj puțin prezent în romanul nostru, un sfânt. Public acum al IV-lea volum al tetralogiei *Ziua și Noaptea* și eu încep să mă apropiu de psihologia unui sfânt.

Un lucru nu greu, ci aproape imposibil. Maestrul meu Dostoievski a încercat cu Alioșa-Mâșkin; în notele sale ne vorbește de această tipologie, singura pe care a inventat-o el, că restul le-a găsit gata făcute.

Noi, romancierii, folosim tipologii făcute, de la greci și romani, trecute prin Balzac: băcanul, militarul, preotul, funcționarul, curtezana etc. Acestea sunt tipologii clasice, la care Dostoievski a îndrăznit să adauge una tradițională. Eu am spus-o în *Don Juan*, în 1981: tipologia Alioșa. El îi spune, în carnete, Alioșa-Mâșkin. Într-adevăr, aici este îndrăzneala sa tipologică. De altfel el voia, impresionat probabil de imensitatea proiectului de a crea o nouă tipologie în roman, – că romanul ca specie e vechi de 2000 de ani, – vroia după Karamazov să facă un alt roman: *Alioșa în lume*. De altfel – Zosima îi și spune lui Alioșa: „*Ai să pleci în lume și să te verifici*”. Dar Dostoievski nu l-a mai scris, c-a murit în '81.

Ca să înțelegeți puțin emoția mea, reală, la întâlnirea cu Andru: și pe mine m-a preocupat acest tip de individ, pe care eu îl numesc „sfântul”. O realitate care e necesară prozei românești. Proza română, spre deosebire, din păcate, de cea franceză sau cea spaniolă, nu e prea populată cu figuri spiritualizate.

Am să închei acum. E un eveniment această carte, *Grădinile ascunse*, nu numai prin faptul că e semnată de Vasile Andru, dar și pentru forma ei stilistică.

O carte care este o *preumblare inițiativă*, o rătăcire într-un infern. Un infern foarte criptizat și el, în care toată ideologia frazeologică a ceaușismului, mai ales, dar și a comunismului în general, este distrusă, este ridiculizată. Ambrozie este un fel de Diogene, e un om care caută umanitatea și-și caută propria persoană, umblând prin aceste bănuite grădini, căutând grădinile ascunse.

(„Viața Românească”, 2007)